

52776

KENTİÇİ ÇEVRE GRAFİĞİ ÜZERİNE
BİR UYGULAMA ÇALIŞMASI

Senih Çavuşoğlu

Hacettepe Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin

Grafik Anasanat Dalı İçin Öngördüğü

SANATTA YETERLİK ESERİ RAPORU

olarak hazırlanmıştır.

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Ankara

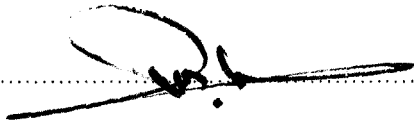
Haziran, 1996

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Grafik Anasanat Dalı'nda SANATTA
YETERLİK ESERİ RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

Prof. Hüseyin Bilgin

Üye.....

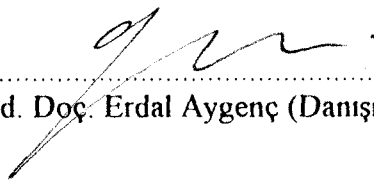
Doç. Hulusi Sezer

Üye.....

Doç. İsmail Kaya

Üye.....

Doç. Hasip Pektaş

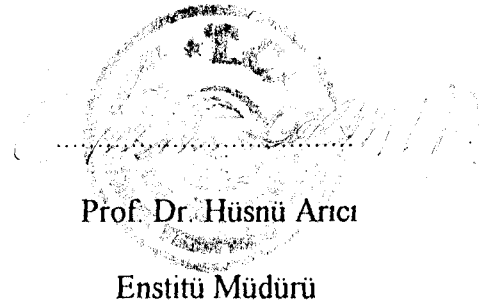
Üye.....

Yrd. Doç. Erdal Aygenç (Danışman)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

....../.... 1996

Prof. Dr. Hüsnü Arıcı
Enstitü Müdürü

ÖZET

Yalnızca 20 yüzyıllık geçmişle değil, tarih öncesinden beri ortak bir bildirişim oluşturabilmek için görsel iletilerden yola çıkan insanlık, öyle görünüyor ki bu yolculuğuna yine görsel bir boyutta sürdürecektir. Bugünlerde de iletişim görsel biçimde yapıldığında daha yalınlık kazanmakta ve daha geniş halk kitlelerini görsellik boyutunda kucaklayabilmektedir.

İnsanın yalnızca çevresine uyumunda değil, ulaşım, alışveriş, bilim, teknoloji, ekonomi, ürün kullanımları, turizm, haberleşme -ve hatta tuvalet gereksiniminin giderilmesi- gibi yaşamın en ince ayrıntılarında "piktogram" diye anılan kendini açıklayıcı sembol sistemlerini kullanmakta, bu sembol sistemleri de "Çevre Grafiği" olarak tanımlanmaktadır. Farklı ırk, din, dil, kültür ve alışkanlıklara sahip olan insanlar piktogramlarla yaşamın her kesitinde karşılaşmakta, onlarla içiçe yaşamayı öğrenmekte veya öğrenmek zorunda kalmaktadır.

"Kentiçi Çevre Grafiği Üzerine Bir Uygulama Çalışması" başlığı altında hazırlanan çalışmanın birinci bölümünde; bir "Çevre Grafiği" olan "piktogramın" genel tasarım ilkeleri irdelenmiş ve çalışmaya kuramsal bir zemin oluşturulmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde; böyle bir çalışmaya neden gereksinim duyulduğu, çalışma alanının seçimi, çalışmanın amaç ve hedefleri ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başkenti Lefkoşa için görsel iletişim çözüm önerilerine yer verilmiştir.

SUMMARY

Man-kind has been using visual messages to create a common communication system since the pre-historic era, not just from 20 centuries on, and it seems likely that he will continue this journey in a visual dimension. Nowadays also, communication gains a simplicity and is thus understood by larger groups of people provided that it is done in a visual way.

Not only in adapting to his environment, "pictogram", as we call it, is used in transportation, shopping, science, technology, economy, tourism, goods information, communication - and even in getting rid of toilet needs-, and it uses self-informing symbol systems which are defined as "Environmental Graphics". People from different races, religions, languages, cultures and habits meet with pictograms in every section of life, and learn to live with them.

In chapter one of the study named "An Application Study for Inner City Environmental Graphics"; the general design principles of "pictogram" as an "Environmental Graphics" have been examined, and a theoretic base is tried to be created for the study. In the second part; the purpose, the selection of the scope, and the aims and objectives of the study, and visual communication solution proposals for Nicosia as the Capital City of Turkish Republic of Northern Cyprus, have been presented.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
I.BÖLÜM: ÇEVRE GRAFİK TASARIMI.....	1
1.1. BİR ÇEVRE GRAFİĞİ: PİKTOGRAM.....	1
1.2. PİKTOGRAMLARIN GENEL TASARIM İLKELERİ.....	5
1.2.1. Piktogramın Unsurları.....	5
1.2.2. Biçim ve Renk.....	5
1.2.3. Piktogram ve Çerçeve.....	7
1.2.4. Biçimin Soyutlanması.....	9
1.2.5. Biçimde Yerellik.....	9
1.2.6. Biçimde Entegrasyon.....	10
1.2.7. Biçimin Ayarlanması.....	12
2. BÖLÜM: LEFKOŞA VE KENT İÇİ ÇEVRE GRAFİKLERİ.....	13
2.1. ÇALIŞMAYA DUYULAN GEREKSİNİM VE ÇALIŞMA ALANI.....	13
2.2. ÇALIŞMANIN AMACI VE HEDEFİ.....	19
2.3. LEFKOŞA SURLARIÇİ GÖRSEL İLETİŞİM ÇÖZÜMLERİ.....	21
2.4. ÖNERİLEN SEMBOLLER (PİKTOGRAMLAR).....	29
III. SONUÇ.....	37
KAYNAKÇA.....	39
EK.1 TAŞIYICI SİSTEM TASARIMLARI.....	43

ÖNSÖZ

Teknolojinin çok hızlı gelişimi, bilgisayarların söz sahibi olduğu ortam ve internet gibi dünyayı sıkı biçimde ören ileti ağları insanları hem çok yakınlaştırmış, bilgi akışını hızlandırmış, hem de karmaşalarla dolu simgeler denizine itmiş durumdadır. 2000'li yılları yaşamaya başlamaya yalnızca birkaç yılın kaldığı bu günlerde, insanlar yaşadıkları çevreyle iletişim kurma bulundukları ortamı yeterince kullanabilme gibi uyum güçlükleri içinde bocalamaktadırlar. Özellikle kentsel yaşam ortamındaki görsel iletişimsizlik veya ileti karmaşası insanları görsel bir savaş içine itmektedir. Bu savaşta "Kentiçi Çevre Grafiği" bağlamında hazırlanacak piktogram tasarımları zafere ulaşmada geçerli bir strateji olarak kabul edilebilir.

"Kentiçi Çevre Grafiği Üzerine Bir Uygulama Çalışması" başlığı altında hazırlanan piktogramların uygulama alanını Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Başkenti Kuzey Lefkoşa Surlariçi bölgesi oluşturmaktadır. Sonuçlandırılan çalışmada, Lefkoşa'nın yerli halkıyla konuklarının iletişim engellerini aşabilmesi sorununa çözümler önerilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın oluşturulmasında birçok kişinin katkıları olmuştur. Bu nedenle Grafik Sanat Dalı Bölüm Başkanı Prof. Hüseyin Bilgin'e, çalışmalarımı başından, sonuna kadar titizlikle yönlendiren, her aşamada destekleyen tez hocam Yrd. Doç. Erdal Aygenç'e, her zaman yanımda olan Banu Tevfikler'e ve aileme teşekkürü bir borç bilirim.

I. BÖLÜM: ÇEVRE GRAFİK TASARIMI

1.1. BİR ÇEVRE GRAFİĞİ: PİKTOGRAM

İnsanlar günümüzden 50 bin yıl önce, kayalar ve kemikler üzerine birtakım biçimlerle izlenimlerini veya duyuşsal düşünümelerini kazımışlar; böylece bulundukları çevrede ilk görsel iletilerini oluşturmuşlardı. Binlerce yıl önce not düştükleri sembollerle hem kayıttaki bulunma, hem de düşüncelerini başkalarına ulaştırabilme gereksinimlerini gidermişler; iletişim sistemleri oluşturma yolundaki ilk adımları atmışlardı.

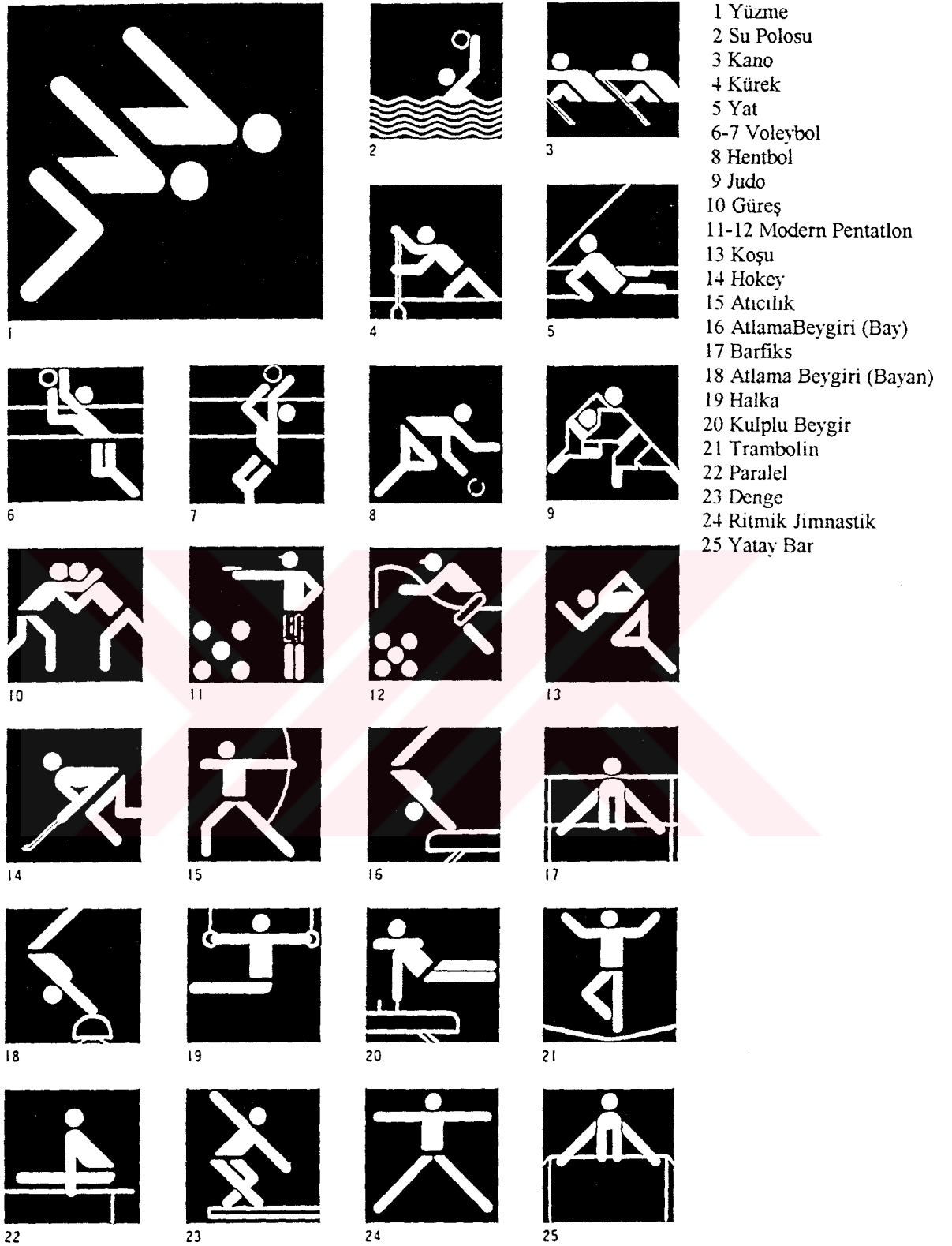
Günümüze değin insanlar diğer insanlarla olan kaçınılmaz bağlarını, iletişimlerini kolaylaştırabilmek veya bu iletişimi bir sisteme oturtabilmek yolunda pek çok sayısal, yazısal, görsel ve görsel-yazısal imgelerden oluşan iletişim sistemleri oluşturmuşlardır. İnsan akli yaratıcılığının gerçek hedefi aslında tüm dünya insanlarını sarabilecek bir iletişim ağı, bir başka deyişle ortak bir dünya dilinin oluşturulmasıydı. 50 bin yıllık birikim sonucunda Latince "pictus"(resim) ve Yunanca "graphien"(yazı) sözcüklerinin birleşimi olan "piktogram" veya "resim-yazı", dünya insanları arasındaki iletişim açısından ortak bir payda olabilmıştır.

Piktogramlar, neyin nerede bulunduğunu, ne amaca yönelik olduğunu gösteren, bir başka deyişle bir mekanın, eylemin, uyarının, yaptırımın, hizmetin insanlara ulaşabilmesini kolaylaştıran görsel işaretler veya işaret sistemleridir; hiç yazı kullanmadan ya da çok az sözle, ağırlıklı olarak görsel bir imge ile herkesin (değişik yaş, dil ve kültürden) kolayca, zaman yitirmeden algılayabileceği bildirişim araçlarıdır. Piktogramlar, bazı ürün kullanım prospektüslerinin yanısıra, havaalanı, otel, hastahane, müze, üniversite kampüsü, süpermarket, toplu taşıma terminalleri, hayvanat bahçeleri, sportif mekanlar, kentsel yaşam ortamları gibi insanların yoğun olarak

bulunduğu yerlerde sürekli bir görsel ileti hizmeti sunarlar. Olimpiyat oyunları, atletizm şampiyonaları, dünya kupaları veya fuarlar gibi uluslararası organizasyonlarda, sınırlı süreler için hazırlanan piktogram sistemleri de zaman zaman hepimiz tarafından izlenmektedir.

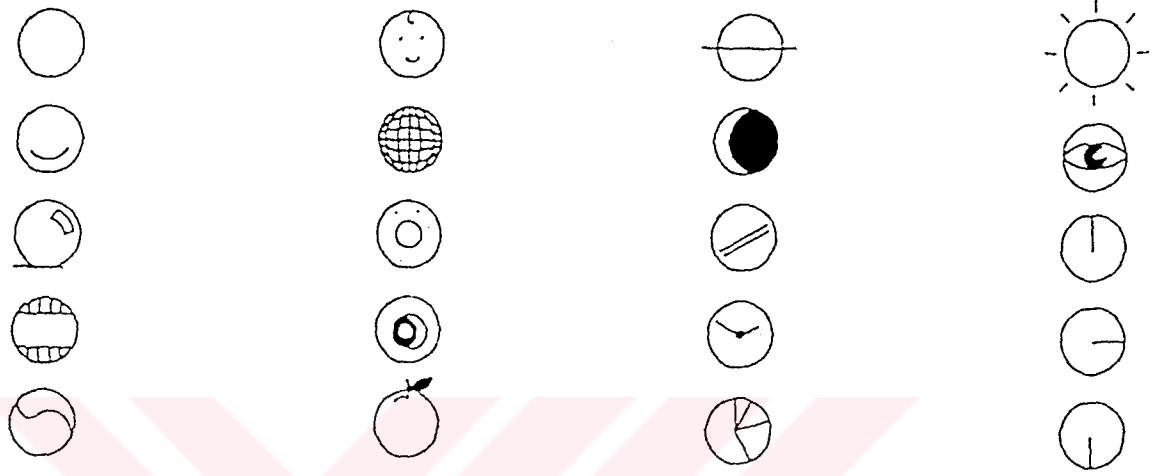
Bugünkü anlamda, yani estetik kaygıları bünyesinde taşıyan ve grafik tasarım disipliniinde oluşturulmuş piktogramlar ilk olarak 1964 Tokyo Olimpiyat Oyunları ile karşımıza çıkmıştır. (Bkz.Şek.1). Günümüzde, piktogramlar yaşamımızda girmedik yer bırakmamıştır. Peki, nasıl oluyor da piktogram bu kadar yaygın kullanım alanı bulabiliyor ve insana bu kadar uyum sağlayabiliyor? Tasarımcı Roger Whitehouse'a göre (Finke, 1994:54), bunun üç temel nedeni bulunmaktadır. Birincisi, bu sembolleri anlayabilmek için herhangi bir özel dili konuşmak gerekmemektedir; ikincisi, piktogramları tanımlamak ve anlamak tek bir kelimeyi okuyup anlamaktan daha az zaman almaktadır; üçüncüsü ise, piktogramlar sözcüklere oranla daha çok izleyiciye ulaşabilmektedir. Whitehouse'a göre "arapça" olarak yazılmış "bay" veya "çıkış" gibi sözcükler herkes tarafından okunamayabilir, ancak bunları simgeleyen piktogramlar kolayca algılanabilir. Örneğin, bir gösterge levhasındaki "şehir iş merkezi" bildirimini saatte 60 km hızla giderken okumada büyük bir güçlük yaşanabilir, ancak bu bildirimdeki ileti piktogramla anlamlandırılırsa daha kolay ve çabuk algılanabilir.

Çok kısa bir tanımla piktogram, bir objenin veya eylemin damıtılıp yalın bir imgeye dönüştürülmesidir. Piktogram yaratımında grafik tasarımın teknik imge ve ilkelerinden yararlanılmaktadır. Her grafiksel imge kendi anlamını taşıırken, farklı imgelerin farklı yorumlarla biraraya getirilmesiyle de ortaya çok değişik anlamlar ve daha güçlü iletiler konabilmektedir. Örneğin, iki boyutlu geometrik bir biçim olan daire tek başına kullanıldığında, belki bir top, delik, tekerlek belki de hiç birşey çağrıştırmamaktadır. Ancak; bu biçime çok ince detaylar kazandırılırsa, hem ikili anlamlardan arındırılabilir, hem de sayısız anlamlara ulaşıp pek çok farklı ileti

Şekil.1: 1964 Tokyo Olimpiyat Oyunları için hazırlanan piktogramlar.

anlamlardan arındırılabilir, hem de sayısız anlamlara ulaşıp pek çok farklı ileti gönderilebilir. İki boyutlu geometrik bir biçim olan daireye basit müdahalelerle yüz, küre, ağız, tenis-topu, bebek, dünya, simit, tekerlek, elma, satürn, hilal, saat pili, saat, grafik tablosu, güneş, göz gibi anlamlar kazanabilir (Bkz. Şek. 2).

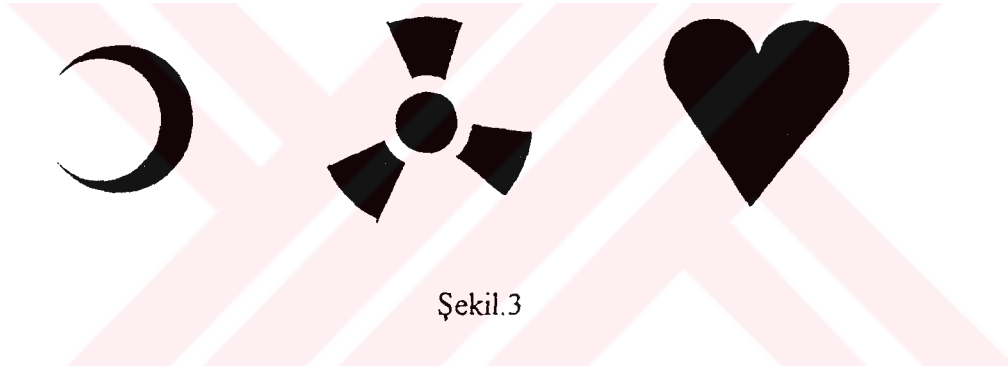
Şekil.2.

Bir resim, bir şekil çizmek belki kolay olabilir, ancak o resime veya biçime istenilen belirli birşeyi söyletmek, mesaj yüklemek sanıldığından da güç bir iştir. Bugüne kadar pek çok tasarımcı piktogram tasarlamıştır. Hazırlanan bu piktogramların bir kısmı oldukça estetik ve görsel algı bakımından geçerli olmasına karşın, bir çoğu da tam tersine adeta bir sembol karmaşası yaratmaktadır. Piktogramın işlerliğini veya geçerliliğini sınamanın yolları da vardır. Bu bağlamda; "Ergonomi Mühendisleri" piktogramın insan sağlığına olan etkilerini, "Optik Mühendisleri" okunabilirliğini, "Psikologlar" algılanabilirliğini ölçerlerken, "Sosyal Bilimciler" de insanlara (izleyicilere) doğru (yerinde) olarak sunulmasına katkıda bulunabilirler. Piktogramlar, hızlı iletişim sağlayabildiğinden, yönlendirici görsel bildirimler olarak kullanılmaları ideal bir çözüm olabilmektedir.

1.2. PİKTOGRAMLARIN GENEL TASARIM İLKELERİ

1.2.1. PİKTOGRAMIN UNSURLARI

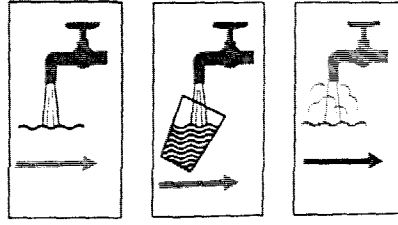
Piktogramların geliştirilip uygulanmasında üç önemli unsur bulunmaktadır: Bunlar; kategorilere ayırma, değerlendirme ve biçimlendirme standardı oluşturabilmek olarak sıralanabilir. Piktogram biçimlerinin içeriğini ise, somut ve soyut fikirler, hareketli ya da durağan durumlar oluşturabilir. Her bir anlatım için değişik motiflerin ele alınması, iletişimin sağlanmasına kolaylık getirebilir. Soyut anlatımlara uyarı ve sınırlama biçimleri; sabit biçimlere ise 'kızılây, kalp ve radyoaktif ' gibi evrensel biçimler örnek olarak verilebilir. Sembollerini kategorilendirirken onların anlamlarından yararlanılabilir (Bkz.Şek.3.).

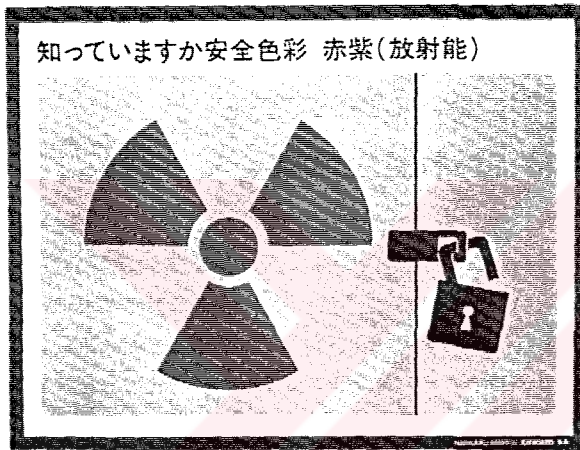
Şekil.3

1.2.2. BİÇİM VE RENK

Piktogramlardaki renk kullanımına ilişkin küçük bir örnek vermek gerekirse; soğuk su için mavi, sıcak su için ise kırmızı rengin kullanılması hemen hemen tüm dünya ülkelerinde kabul gören standart bir anlatımdır. Eğer böylesi çalışmalarda yalnızca siyah ve kırmızı renk kullanımı zorunlu olursa, bu kez yine sıcak için kırmızı, soğuk içinse siyah renk seçilebilir. (Bkz.Şek.4). Ancak çok daha özel bir durumla karşılaşılır ve tek bir renkle tasarıma sınır getirilirse, hem soğuk hem de sıcak kavramları için aynı renk kullanılabilir. Bu arada, renk ayırımını yapabilmek için

Şekil.4.

Şekil.5: Japon Endüstriyel Standartları tarafından hazırlanan güvenlik işaretleri.

birtakım biçimsel değişikliklerle de farklılık yaratılabilir. Örneğin, siyah gölgeler, çizgiler veya nokta gibi görsel elemanlar kullanılarak iki zıt kavram açıklanabilir.

Sıcak ve soğuk renklerle, yumuşak ve sert değerlerle, parlak ve karanlık renk şiddetleri ile yapılan anlatım, oldukça etkileyici olabilmektedir. Turuncu ve kırmızının öne çıkan bir etkisi varken, mavi ve yeşilin dinlendirici veya sessizliği hissettiren bir etkisi olabilir. Renk seçimi açısından bakıldığında, ana ve ara renk kontrastları, ton kontrastları ve kroma kontrastları piktogram ve benzer tasarımların oluşturulmasında renk açısından bakıldığında önemli sayılabilmektedir.

Renklerin piktogramlara anlamsal katkıları üzerine verilebilecek bir başka örnek, Japon Endüstriyel Standartları tarafından kararlaştırılan güvenlik işaretleridir. Bu biçimler yangın önleme, tehlike, ikaz, kurtarma, bakım, radyoaktivite gibi, yönlendirme işaretleridir. Japon Endüstriyel Standartlarının 10'dan fazla olan güvenlik renklerine bakılırsa, kırmızının yüksek derecede tehlike; sarının uyarı, yeşilin ise güvenlik ve temizlik anlamına geldiği görülmektedir (Bkz. Şek.5).

1.2.3. BİÇİM VE ÇERÇEVE

Yapılan araştırmalardan elde edilen bulgulara göre, piktogramlar genellikle daire, üçgen, kare gibi geometrik çerçeveler içerisine yerleştirilmektedirler. Eğer biçimlerarası ilişkilerin bakış açısıyla piktogramlara bakarsak, çerçeveler çok önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, "piktogramlar her zaman bir çerçeve içinde olmalıdır" diye bir koşul yoktur. Aşağıdaki diagramda da görüldüğü gibi, kuş biçimleri çerçevesiz açık renkli bir yüzeyde tasarlanmışlardır. Yalnız, çerçeve içinde veya koyu bir fonda açık tonda tasarlanmış olsalardı, birbirlerine olan farklılıkları algılanamayacaktı ve aynı biçimlermiş gibi görüleceklerdi (Bkz.Şek.6).

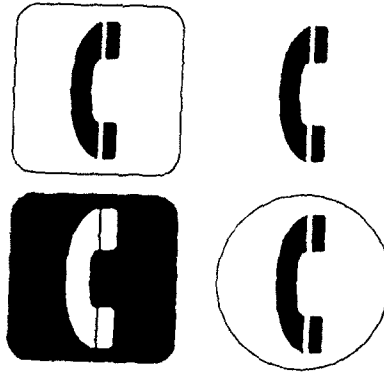
veya koyu bir fonda açık tonda tasarlanmış olsalardı, birbirlerine olan farklılıkları algılanamayacaktı ve aynı biçimlermiş gibi görüleceklerdi (Bkz.Şek.6).

Bir piktogramın çerçeveye gereksinimi olup olmadığı, biçimin fonla olan ilişkisine ve izleyicinin bakış açısına bağlı olmaktadır. Buna göre, çerçeve kullanma gereksinimi tamamıyla fon veya arka plan ilişkisinden doğmuştur, diyebiliriz. Karmaşık arka planı toparlamak ve piktogramın bağımsız varlığını sağlayabilmek için en uygun çözüm, genellikle koyu renk fon üzerine açık renk sembol kullanmaktır. (Bkz.Şek.7).

Bir piktogram serisinin sistem birliğini oluşturabilmek için çerçeve yararlı olabilmektedir. Ancak piktogramların çevre, alan veya fonla karışmamış olduğu tasarımlarda çerçeve kullanılmaması daha iyi bir sonuç verebilir.

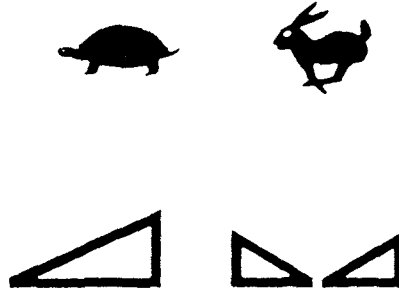
Şekil.6.

Şekil.7.

1.2.4. BİÇİMİN SOYUTLANMASI

Piktogramlarda, soyut ve somut biçimlerle yapılan anlatımlar farklı türlerde bir araya gelmektedir.Örneğin, soyut anlamı "hız" kavramı somut anlatımı olan "tavşan" veya "kaplumbağa" imgeleri kullanılarak anlatılabilir.

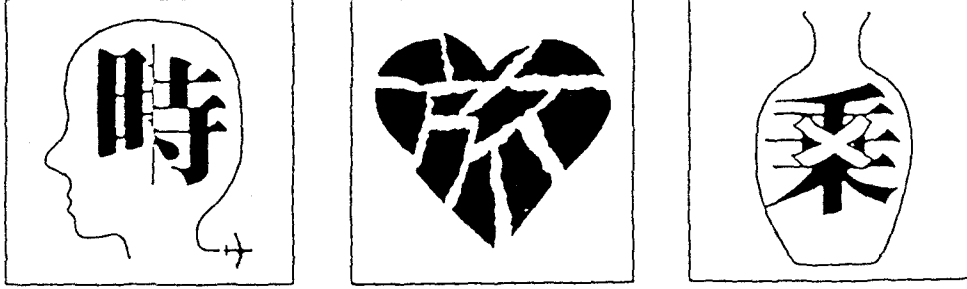
Şekil.8.

Genişlik, darlık gibi anlamları, yine soyut anlamı olan çizgilerle anlatmak en zor anlatım biçimleri sayılabilir.Örneğin, televizyonda hava raporunu sunarken, dikey çizgiler bulutlu ve zaman zaman yağmurlu bir havayı anlatırken, eğri çizgiler bulutsuz ve yağmursuz bir havayı tanımlamaktadır (Bkz.Şek.8).

1.2.5. BİÇİMDE YERELLİK

Piktogramların en iyi biçimde algılanabilmesinde, bölgesel farklılıklar, örf-adetler, kültürel özellikler en önemli etkenleri oluşturmaktadır. Konuşma dilinde bir standart olduğu gibi, piktogramların da bir standartının olmasında yarar vardır. Piktogramlar, kullanılacağı yere uygun, yerel kaygılar taşımalı ve sınırlı sayıda belirli ortak özellikleri olan insanların kullanıcı olduğu mekanlarda, dar kitleye yönelik izler taşımalıdır. AncaOk, hava limanı, toplu taşıma terminali gibi insanların yoğun olarak bulunduğu, ulusal veya uluslararası kimlikte insan yığınlarına seslenmenin zorunlu olduğu yerlerde iletişim karmaşasına yol açmamak için tüm dünya insanlarına yönelik

piktogramlar kullanılmalıdır. Bu arada, piktogram tasarımında kent ve kırsal alan insan özelliklerinin de belirleyici unsur olabildiği gözden kaçırılmamalıdır(Bkz.Şek.9).

Şekil 9: Yerel anlamlar taşıyan Çin ve Japon piktogram örnekleri.

1.2.6 BİÇİMDE ENTEGRASYON

Piktogram oluşturmanın aslında katı bir standardı yoktur denilebilir. Piktogramlar hazırlanırken, genellikle tasarımcıların deneyimleri, tarzları veya yaklaşımları belirleyici olabilmektedir. Bu durumda da ortaya çok sayıda, birbirinden farklı yaklaşım ve tarzlarda biçimler veya piktogram anlatımları çıkmaktadır. Bu gibi yorum veya tarz farklılıklarının değişik piktogramları insanların gündemine getirmesi doğal veya kaçınılmaz olarak karşılanabilir. Ancak; hedef görsel iletişim olduğuna göre, dünyadaki gelişmeleri ve bu konudaki yaşantıları fazla olan kişi veya kuruluşlara da kulak vermekte büyük yarar olabilir.Örneğin Uluslararası Standart Organizasyonu - ISO (International Standart Oganization), piktogramların insanlar tarafından daha iyi algılanabilmesi için bazı tasarım ilkeleri önermiştir. (Ota,1987:102).

- 1-Piktogram boyutunda yüksekliğin simetrik olması bir karakter netliği sağlamaktadır.
- 2-Piktogram olabildiğince yalın olmalıdır. Piktogramda gereksiz detaylardan kaçınmak, algılanmayı kuvvetlendirir.

1.2.7. BİÇİMİN AYARLANMASI

Tasarımlarda sorun, biçimin bir kelimenin anlatım elemanı mı, yoksa kelimenin biçiminin bir anlatım elemanı mı olduğunun açıklanmaması, yani entegrasyon sorunudur. Örneğin, "M" harfi ile "geyik" biçiminin entegrasyonu Minnesota Hayvanat Bahçesini tanımlamaktadır. "Unesco" logosu ise Yunanistan'ın Atina şehrindeki "Partenon" tapınağı ile entegre edilerek Batı uygarlığının doğduğu yere bir gönderme yapılmaktadır (Bkz.Şek.12). Kelime ile biçimin entegrasyonunun sağlam bir yapıda kurulabilmesi için, kullanılan kelimelerin veya kökeninin çok iyi anlaşılması gerekmektedir.

Şekil.12: "UNESCO" logosu ve "MİNESOTA" hayvanat bahçesi amblemi.

2.BÖLÜM: LEFKOŞA VE KENTİÇİ ÇEVRE GRAFİKLERİ

2.1. ÇALIŞMAYA DUYULAN GEREKSİNİM VE ÇALIŞMA ALANI

Günümüzde, hızlı değişimlerle biraz daha kuşatılmaktayız. Bu hızlı değişimlere ayak uydurmada insanlar yine kendilerinin yarattığı silahlar olan iletişim araçlarını veya sistemlerini kullanmakta ve bir çeşit savaşım vermektedirler. İletişim, gerekli iletilerin bir iletişim aracıyla hedeflenen kişi veya kitleye aktarılmasıdır. İletişim araçları bilgi, düşünce ve diğer istemlerin ulaştırıcısıdır. Toplumsal yaşamda insan, ancak iletişim araçları yoluyla bilgilendirilip yönlendirilebilir. Fransız iletişim bilimci Balle'ne göre, iletişim aracı toplumsal yaşamın etkilenmesi, yönlendirilmesi ya da bireylere istenilenin kabul ettirilip yaptırılması gücüne sahiptir (Alemdar, 1983:6).

Toplumsal yaşamda insan, iletişim yoluyla varlığına bir nitelik kazandırabilmektedir. İletişim olgusu, yaşam akışına yön verip süreklilik sağlamakta ve toplumsal yaşama geçişin en etkin aracı ve düzenleyicisi olmaktadır. Geçmiş zamana oranla, değişimler günümüzde çok daha hızlı ve sık biçimde gündeme gelirken, kentsel yaşam bu değişimlerden belki de en büyük payı almaktadır. Kent halkı ve kent konukları kendilerini, bir karmaşa ve kirlilik içinde bulmaktadırlar. Bu karmaşayı ortadan kaldırmak, kent ile iletişimini sağlamak, kent hizmetlerini bildirmek, tarihi-turistik yerleri göstermek için broşür, harita gibi birçok araç insanlara sunulmaktadır.

Görsel dil, algılanabilirliğindeki hızlılık özelliğinden ötürü, kaos yaratan karmaşık yaşam ortamında daha etkindir. Bu ortamda gündeme gelen görsel iletişim dillerinden grafik dili de birçok teknik ve işlevi ile toplumun her kesimden bireyini kucaklayabilen etkili çözümleri sunabilmektedir. Bugün yaşamın ayrılmaz bir parçası durumunda olan veya olması gereken grafik dili, alışverişte, sokakta, tuvalette, telefon kulübesinde, terminallerde ne yapılacağı, kentin görülebilecek yerlerine nasıl

ulaşılabacağı bildiriminde bulunmaktadır. Görsel bildirişimde bulunma yöntemleri sürekli çeşitlenirken, günümüz insanı işaret sistemlerini her türlü olgu ve nesne ile iletişim kurabilmek için kullanmaktadır. "Çevre Grafiği" başlığı altında yer alan ve "piktogram" olarak adlandırılan bu görsel bildirişim simgelerinin insanın her çağda, her toplumda ve sistemde yarattığı iletişim biçimlerinin ilk anahtarları oldukları bilinmektedir. İnsanın fiziki çevre ile uyumunda görsel iletişimi sağlayan, kendini açıklayıcı işaretlerden oluşmuş bildirişim sistemleri önemli rol oynamaktadır (Aygenç,1992:ii). Bu nitelikleri taşıyan çevre grafikleri kitlelerin yoğun olarak bulunduğu yerlerde yol gösterici, uyarıcı, yönlendirici ve bilgilendirici iletiler sunmakta, ve yaşamı kolaylaştırmaktadır (Bkz.Foto:1;Şek.13,14).

Fotoğraf.1: Japonya'da bir havaalanındaki hızlı ve yoğun ileti trafiğinden bir görüntü.

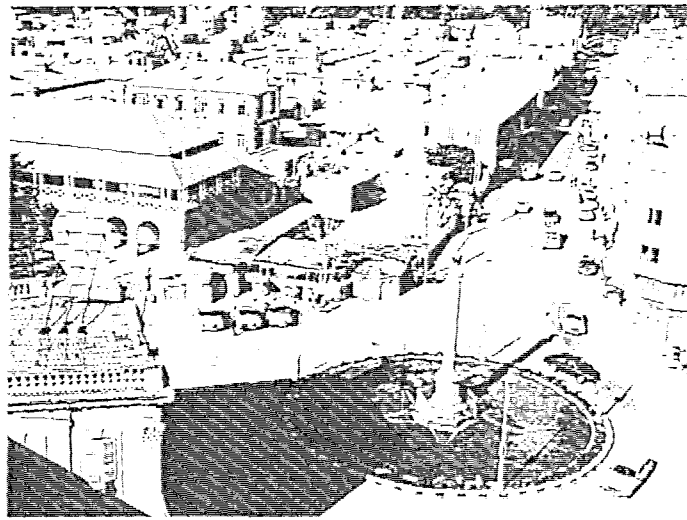
Şekil.13: Evrensel boyut kazanmış piktogram örnekleri.

- 1 Gallik Başlık
- 2 Arpa Tarlası
- 3 Tırmanma
- 4 Güneş
- 5 Kozalak
- 6 Çınar Ormanı
- 7 Yerel Mimari
- 8 Kesim Endüstrisi
- 9 Yabani Koyun
- 10 Çam Ormanı
- 11 Şeker Pancarı Tarlası
- 12 Katedral
- 13 Bazilika
- 14 Koyun Yetiştirme Yeri
- 15 Lastik Sanayi
- 16 Ayçiçeği Üretimi
- 17 Harabe
- 18 Geyik
- 19 Kilise(Yerel)
- 20 Çiftlik
- 21 Karides
- 22 Saat Kulesi
- 23 Baykuş
- 24 Gallo-Roman
- 25 Kale
- 26 Kaya Tırmanma
- 27 Yerel Ev
- 28 Mısır Tarlası
- 29 Yerel Kilise(Harabe)
- 30 Şarapçılık Bölgesi
- 31 Roma Evi
- 32 Tilki

Şekil.14: Japonya Anayol Otoritesi'nin hazırladığı turistik ve kültürel işaret sistemi.

"Kentiçi Çevre Grafikleri Üzerine Bir Uygulama Çalışması" başlığı altında yürütülen çalışmanın alanı olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin başkenti Lefkoşa seçilmiştir. Lefkoşa'nın kent olarak, hatta başkent olarak kurulup kullanılmasının çok uzun yüzyıllara dayanması ve buna bağlı olarak pek çok medeniyeti dokusunda taşıması; politik özelliğinin yanısıra, sahip olduğu tarihi-turistik zenginlikleri de çalışmanın uygulama alanı olarak seçilmesinde etkili olmuştur. Çalışmanın uygulama alanı olarak Başkent Lefkoşa seçildiğine göre, tarihinden de çok kısa olarak söz etmek gerekmektedir. Tarihi M.Ö 280 yılından da öteye giden Başkent Lefkoşa daha çok Lüzinyanlar devrinde gelişmiştir. Türk ve Rum kesimlerini ayıran Yeşil Hatla ikiye bölünmüş olan kentin kuzeyinde Türkler oturmaktadır. Lefkoşa, Osmanlılara karşı savunma amacı ile 1567'de Venedikliler tarafından yaptırılan surlarla çevrilmiştir. Ortaçağ ve daha sonraki devirlerde yapılan eserler bakımından zengin bir kenttir. Bu eserler arasında Gotik mimari ve Osmanlı mimari tarzının en güzel örnekleri görülmektedir. 300 yıldan çok Osmanlı yönetiminde bulunmuş Kıbrıs'ın başkenti Lefkoşa, bir Türk ve Akdeniz kenti karakteri taşımaktadır. Lefkoşa'nın en önemli özelliklerinden birisi de yaklaşık 1200 yıldan fazla bir zamandan beri adanın başkenti olmasıdır (Bkz.Foto.2).

Fotoğraf.2: KKTC Başkenti Kuzey Lefkoşa'dan genel bir görünüş.

Günümüzde, özellikle son zamanlarda oluşan bilinçsiz yapılaşmalar ve bu yapılaşmaların da etkisiyle ve ticari kaygılarla donatılan tabelalar, yeşilden yoksun olan Lefkoşa'yı bir görsel kirlilik bulutunun altına itmiştir. Bunda en büyük pay, markalarının reklamı amacıyla işletmelere bedava tabelalar hazırlayan sigara, bira ve kolalı içecek firmalarınındır (Bkz. foto.3).

Tarihi Lefkoşa, surlarıçi kent olma özelliğiyle bir bütündür denilebilir. (Bkz.Plan.1). Ancak, tüm uğraşlara karşın Rum başkenti Güney Lefkoşa'yı bürokratik engeller nedeniyle gözlemleme olanağı elde edilememiş ve Güneyde böylesi bir çalışmanın var olup olmadığından da haberdar olunamamıştır.

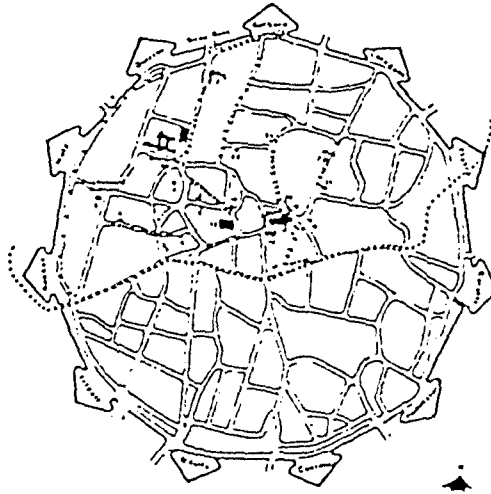

Fotoğraf.3: Lefkoşa'nın tarihi yapılarının yoğunlaştığı bölgede yeralan Kumarcılar Hanı'nın önündeki ticari tabelalar, hem görüntüyü engellemekte, hem de tarihi dokuyu kirlletmektedir.

2.2. ÇALIŞMANIN AMACI VE HEDEFİ

Dünyanın pek çok ülkesinde, çevre grafikleri; spor etkinliklerinde, fuarlarda, terminal ve istasyonlarda, havaalanlarında, alışveriş merkezlerinde, üniversite yerleşkelerinde, yani insanların yoğun olarak bulunduğu yerlerde iletişim güçlüklerini gidermek amacına yöneliktir.

Günlük yaşamda, çevremizi kuşatan her olgu ve nesneyle iletişim kurabilmek için simgelerden yararlanmaktayız. Öz olarak birer simge olan çevre-grafiği piktogramların sorumluluğunda kitlesel iletişimin sağlanması ve insanların estetik beğeni düzeyinin yükseltilmesine katkıda bulunması çalışmanın hedefi olarak belirlenmiştir. Sıralanan bilgiler ışığında yürütülen çalışmanın amacı ise, " Lefkoşa'nın tarihi-turistik ve hizmet veren birimlerini hem kent halkına, hem de kent konuklarına bildirmek; bu gibi yerlere başkalarından yardım alma gereksinimi duymadan ulaşabilmeleri yolunda hızlı öğretiler sunmaktır. Kısaca, görsel bildirişim sorunlarını çözümleyerek insanlara kent olanaklarından, kent mirasından ve hizmetlerinden yararlanabilme olanağını sunmak amaçlanmıştır. Bu nedenle, birtakım evrensel boyutta anlam kazanmış biçimler de dikkate alınarak, sosyal-kültürel ve fiziki çevreye uyumlu, ancak bir özgünlüğe sahip gösterge sistemine ulaşmak hedeflenmiştir.

Plan.1: Lefkoşa Surlarıçi planı.

Şekil.18: Lefkoşa Surlarıçi "kütüphane" piktogramı.

2.3. LEFKOŞA KENTİÇİ GÖRSEL İLETİŞİM SORUNLARI ÇÖZÜMÜ

Lefkoşa "Kentİçi Çevre Grafikleri" tasarımları hazırlanırken; kent veya kent sokaklarını dükkan tabelalarından, gelişigüzel reklamlardan, billboardlardan, sokak mobilyalarından ve herkesin-kendince-sahip olduğu mekana estetik kazandıracağı düşüncesiyle uyguladığı düzensizliklerden kurtarmanın Lefkoşalı'lara ve Lefkoşa konuklarına yapılabilecek en büyük iyilik olacağı düşünülmüştür. Ele alınan araştırma; estetik düzen, temizlik veya iletişimin, kafa karıştırma ve iletişimsizlikle bir savaşın grafik tasarım boyutudur denilebilir.

Araştırmanın başlangıcında, öncelikle Lefkoşa Kentİçi Çevre Grafiklerinin tasarlanması ve iletilerin istendik etkileri yaratabilmelerini sağlamak için birtakım ön saptamalar yapılmıştır. Bu bağlamda, kentin sosyal hizmet veren birimleri, kültür sanat yerleri, tarihi eserleri ve müzeleri belirlenip listelenmiştir. Birimler listelenirken, Devlet Tanıtma Dairesi ve Lefkoşa Türk Belediyesi verilerinden yararlanılmış, fotoğraflık görüntülerden destek alınmış ve baştan sona tüm Kuzey Lefkoşa dolaşarak yerinde incelemeler yapılmıştır. Görsel bildirişim sistemi oluşturulurken, " Çevre Grafiği" başlığı altında, dünya literatürünü oluşturan kitaplar, makaleler incelenmiş, bu konuda uzmanlaşmış ve tamamen "Çevre Grafiği" konusunda tasarımlar üreten Opti Table, Spandex, Alu-Sign, European Fastings gibi bir çok firma ve çevre grafik tasarım dernekleriyle yazışmalar yapılarak çok sayıda bilgi ve belgeye ulaşılmıştır. Böylelikle araştırmanın sağlam bir kuramsal dayanağa oturtulması sağlanmış, ayrıca üretilen piktogramların uluslararası çevre grafiği üretim teknik ve ilkelerine uyumluluğu gözetilmiştir (Bkz.Şek.15,16,17). Uygulama çalışmalarında, mekan ön cephelerine gelecek tanımlayıcı levhalar ile anıtlardan yoksun kent dokusuna uyum sağlayacağı ve katkıda bulunacağı düşünülen anıtsal yönlendirici düzeneklere (sign-post) yer verilmesi uygun görülmüştür. Hazırlanan tanımlayıcı levhalar ve yönlendirici düzenekler üzerine yerleştirilecek piktogramlar tasarlanırken, yapılan listelemede

görülmüştür ki; Lefkoşa kentinin dokusunu tarihi, turistik, kültürel birimler ile kent hizmetleri sunan birimler oluşturmaktadır. Ayrıca, tarihi, turistik ve kültürel birimleri kapsayan ayırım içinde yalnızca Lefkoşa'ya özgü birimlerin sembolleştirilmesi gündeme gelmiştir. Listelemenin ardından, piktogramların tasarlanması çok sayıda eskiz hazırlanmış ve bunlar arasından mekan, hizmet ve etkinlikleri en iyi tanımlayan en uygun 40 gösterge seçilip siyah/beyaz olarak düzenlenmiştir. Belirlenen 40 gösterge üzerinde teker teker düşünülmüş, duruşları sabitleştirilmiş ve detayları irdelenip netleştirilmiştir (Bkz.Şek.18). Piktogramların tasarımında gözönüne alınan diğer unsurlar ise şunlar olmuştur. Piktogramların gereksiz anlamlara yol açabilecek ayrıntılardan arındırılarak, yalın biçimlere ulaşmalarını ve direk iletiler içermelerini sağlamak hedeflenmiştir. Ayrıca, evrensel anlamda genel bir konsensusa varılmış biçimlerde yeni biçim zorlamalarına gidilmemiş, yeniden yorumlanıp karaktere adapte edilerek bir özgünlüğe ulaşmaya çalışılmıştır. Piktogram karakterlerinin herbirinde lekesel oranda bir denge gözetilmiştir. Aygenç(1992;26), renkli-renksiz, aydınlık-karanlık, küçük-büyük, yatay-düşey, boşluk-doluluk, negatif form-pozitif form gibi karşıtlıkların duyu organlarını harekete geçirdiğini, bir ilişki kurma etkisi yarattığını söylemektedir. Bu açıklama dikkate alınarak 23 cm çaplı daire formlu çerçeveler içinde yer alan piktogramlar yaklaşık % 30-40 açık-koyu leke dengeler ile oluşturulmuştur. Böylece, izleyici üzerinde görsel uyarıcı etki yaratan ve dikkati üzerinde toplayan bir biçime ulaşılmıştır. Uluslararası Standart Organizasyonu ISO'nun "piktogramlar çizgisel çerçevede pozitif sembol olarak değil de, negatif silüetler olarak kullanıldığında görsel etkiyi artırır" saptaması, önerilen çözümün geçerliliğini destekler niteliktedir.

Daha sonraki renk denemeleri aşamasında; kırmızı, turuncu, sarı, lacivert, yeşil ve mavi olarak hazırlanan piktogram maskeler 20 renk yüzeyinde hem "sembol-fon" hem de "fon-sembol-kontur" bakımından denenmiştir (Bkz Şek.19). Değerlendirmeler sonucunda, tarihi, turistik, kültürel birimler için "yeşil sembol-beyaz

kontur-beyaz fon", hizmet ve etkinlik birimleri için de "lacivert sembol-beyaz kontur-beyaz fon" türünde renklendirmelerinin görsel etki açısından daha güçlü olduğu görülmüştür. Yalnızca yönlendirici düzeneklerde kullanılması düşünülen sarı "OK" işareti için ise gri bir fon belirlenmiştir. Piktogramlar hazırlanırken, Lefkoşa'nın tipik Akdeniz kenti özellikleri ve yoğun kalabalıklardan uzak, sakin, sessiz, ılımlı, sıcakkanlı yapısı gözönüne alınmış, rahat ve tamamıyla özgün çizgiler içeren tasarımların uygun çözüme ulaşmada isabetli olacağına karar verilmiştir. Renk seçenekleri oluşturulurken, fiziki ve sosyal şartlar temel alınmış, ancak, yine de yukarıda sıralanan gerek bilinçli gerekse bilinç altına yerleşmiş birtakım yansımalar etkili olmuştur. Olabilecek bütün çerçeve biçimleri denendikten sonra, piktogramlar yuvarlak bir çerçeve düzeni içinde bütünleştirilmiştir. Hazırlanan yumuşak ve dağınık karakterli piktogramlara en çok bu biçimin uygun olduğu ve aynı zamanda toparlayıcı bir görevi de en iyi biçimde yerine getirdiği düşüncesi adı geçen biçimin seçilmesini pekiştirmiştir.

Yazılı bildirilerde, uzaktan zorlanmadan algılanabilmesi ve sembollerle zıtlık oluşturmaması, aksine uyumlu bir birliktelik oluşturabilmesi nedeni ile turnaksız bir karakter olan "Helvetica Medium" un kullanılması kararlaştırılmıştır.

Mekan ön cephelerinde kullanılmak üzere; 23cm çapında tasarlanan piktogramların yeralacağı 30x40cm'lik plexi-glass tanımlayıcı levhalar, yazılı bilgiyle birlikte düşünülmüştür. Tanımlayıcı levhalar çoğunlukla birer tarihi eser olan mekanların cephelerine yerleştirileceğinden, piktogramın sembol ve kontur renklerine ek olarak bir de ekstra fon rengin kullanılmasının karmaşaya yol açacağı kaygısına neden olmuştur. Bu nedenle, tarihi eserlerin taş dokusunun doğal ve uyumlu bir fon oluşturabileceği düşünülmüş, böylelikle saydam plexi-glass levhaların kullanılması uygun seçim olarak değerlendirilmiştir.

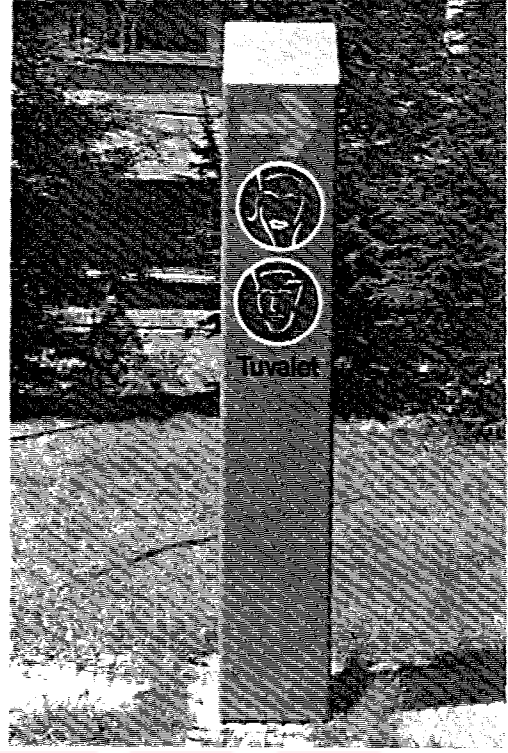
Kararlaştırılmış renklerdeki 23cm çaplı piktogramlar anıtsal düzeneklere uygulanırken yazılı imgelere de yer verilmiş, yazı elemanı olarak sistemde bütünlük sağlayabilmek için yine Helvetica Medium seçilmiştir. Dört yüzeyli bir kullanım yapısında tasarlanan ve her yüzeyi 25x25cm'lik en fazla 4 birime bölüştürülen 3 boyutlu yönlendirici düzenekte, piktogramlardan ve sarı Ok'tan oluşan göstergeler düzeneği gri yüzey üzerinde düzenlenmiştir (Bkz.Foto.4,5,6,7).

Sonuçta, hazırlanan çevre grafiği sistemi; piktogramların renk, biçim, levha, düzenek (sign-post) açısından uyumlu bir birliktelik içermesi kaygıları ile gerçekleştirilmiştir.

Fotoğraf.4

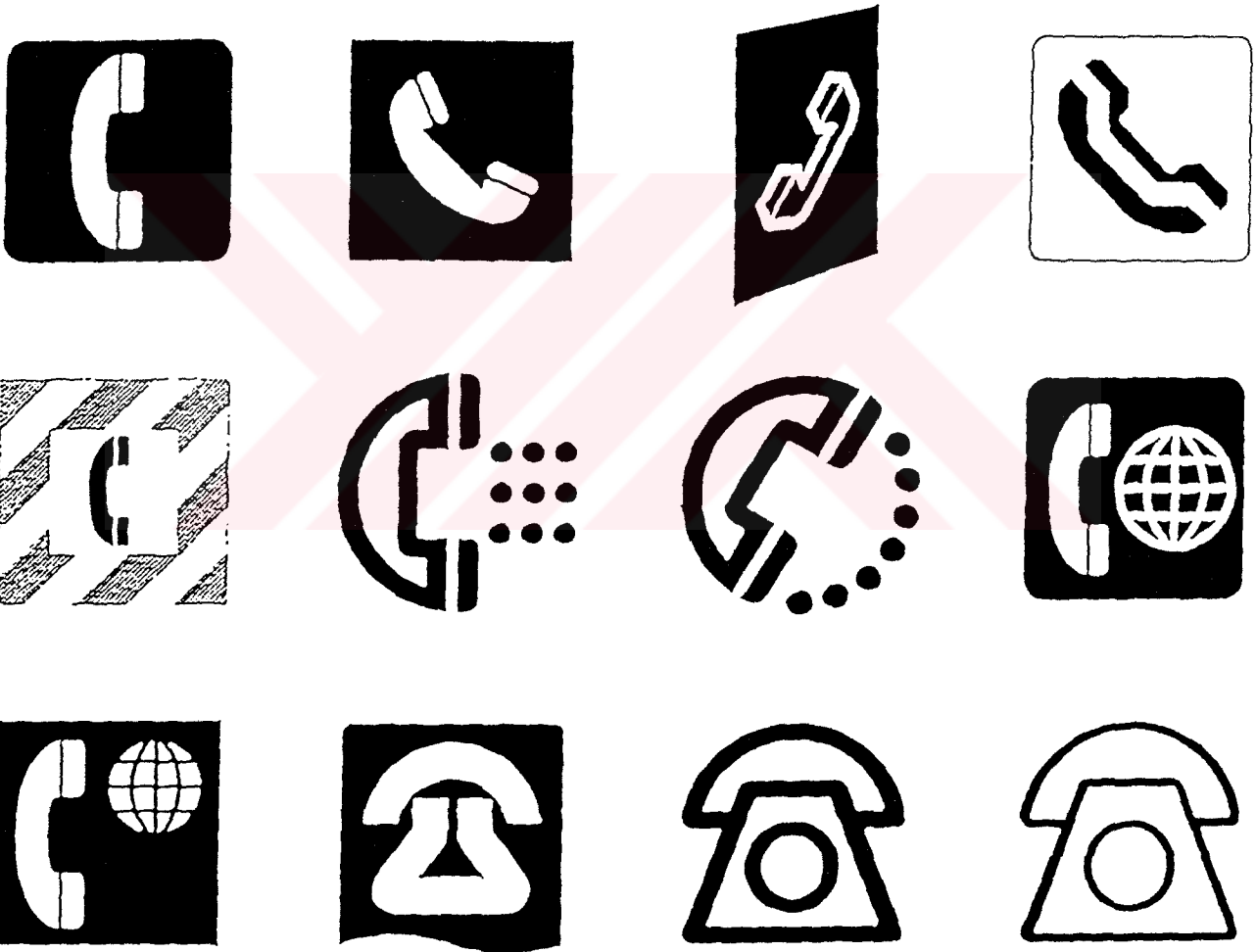
Fotoğraf.5

Fotoğraf.6

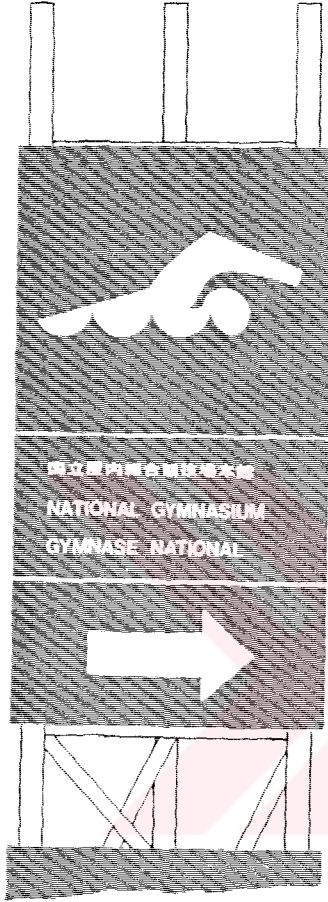
Fotoğraf.7

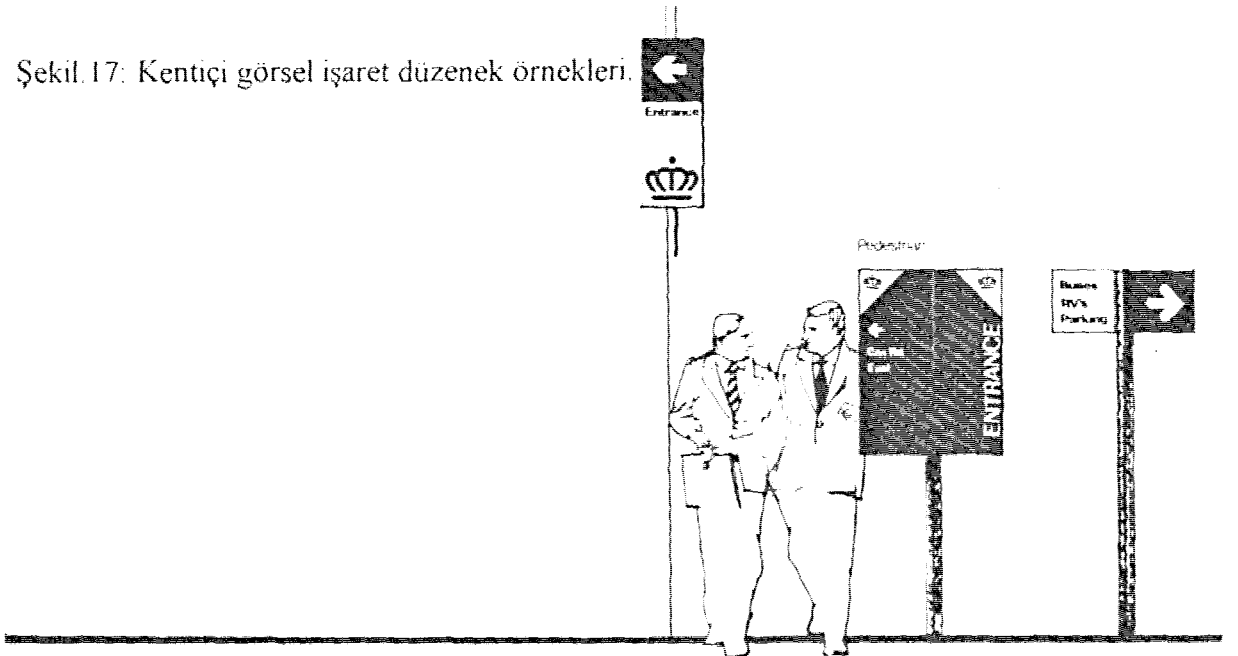
Şekil.15: Telefon iletisini gönderen farklı piktogram örnekleri.

kil.16: Chiba Yeni Kent işaret planı, Japonya.

Şekil.17: Kentiçi görsel işaret düzenek örnekleri.

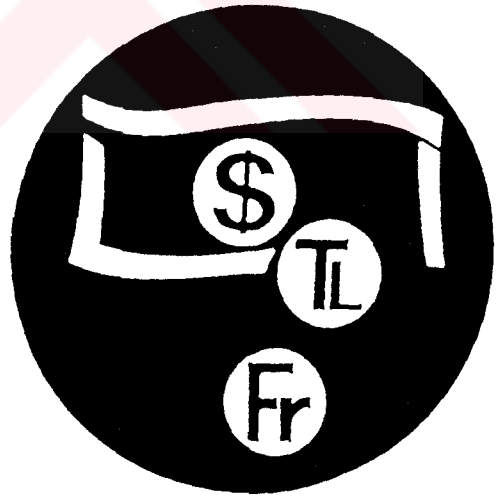
2.4. ÖNERİLEN SEMBOLLER (PIKTOGRAMLAR)

Otobüs Durağı

Tenis Cord

Döviz Bürosu

Kafe

Çiçekçilik

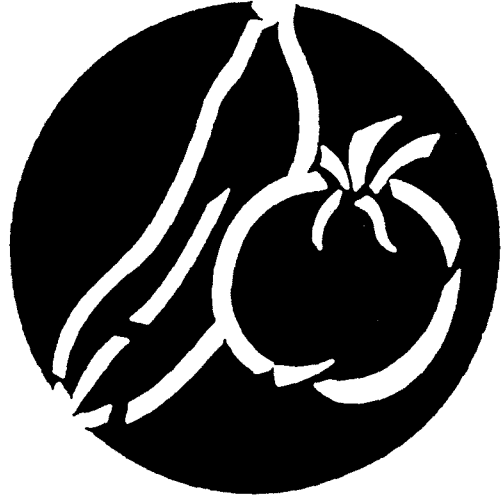
Kuafor

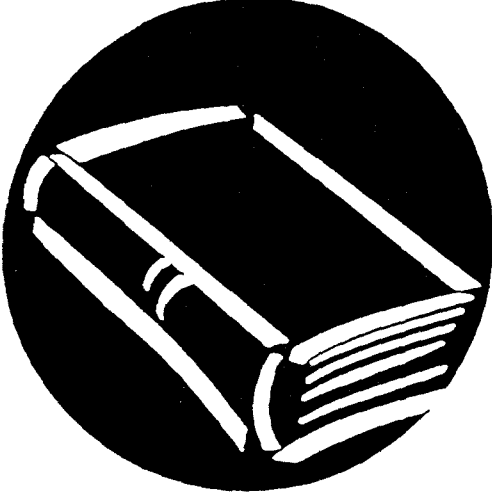
Süpermarket

Kasap

Manav

Kitapçı

Okul

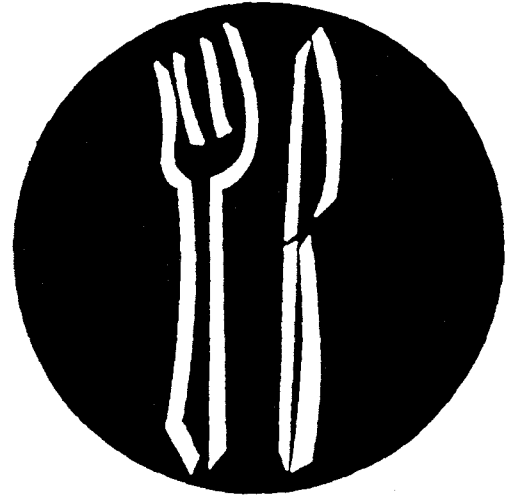
Hediyelik Eşya

Gazete Bayii

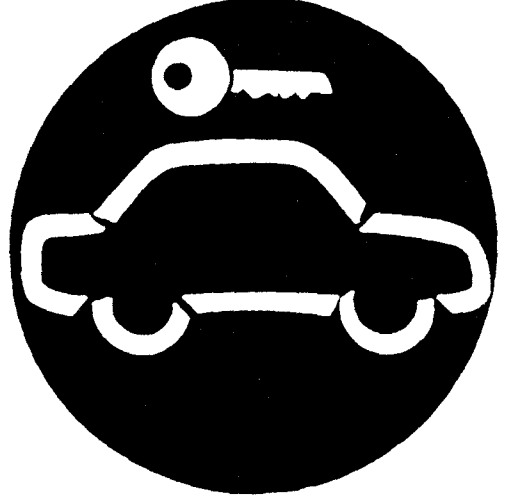
Kuyumcu

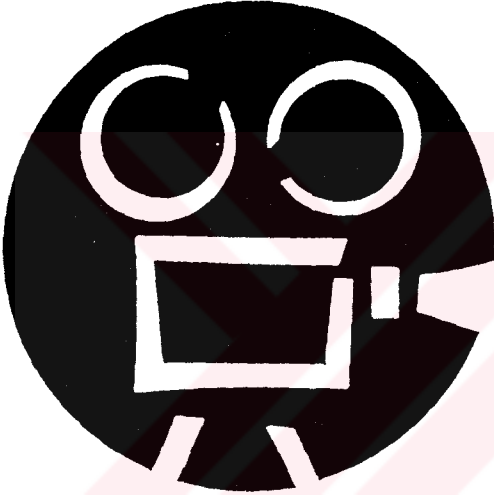
Restoran

Taksi

Kiralık Araba

Sinema

Kütüphane

Bar

Kafeterya

Tuvalet-Bayan

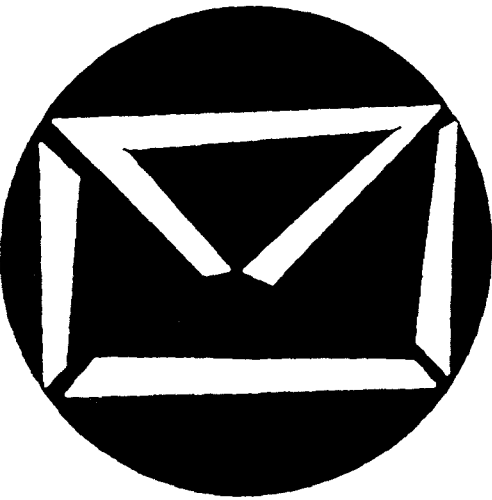
Tuvalet-Bay

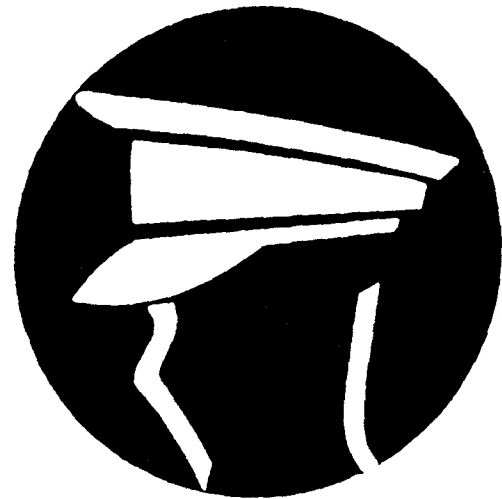
Eczaane

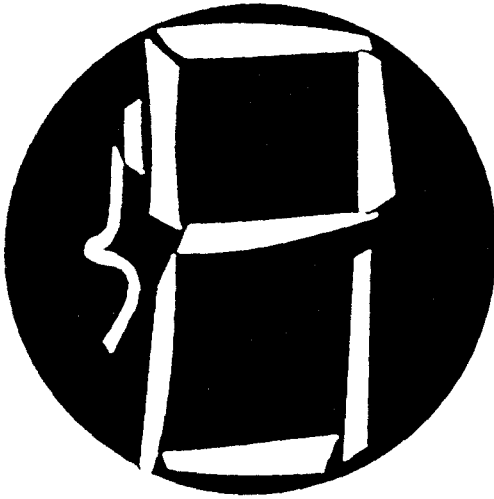
Telefon

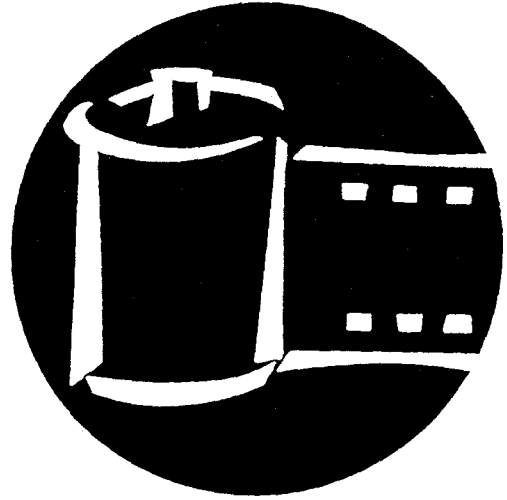
Postahane

Polis

Benzin İstasyonu

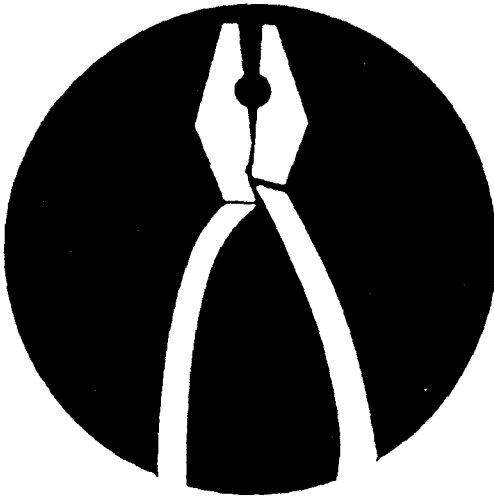
Fotoğraf Std.

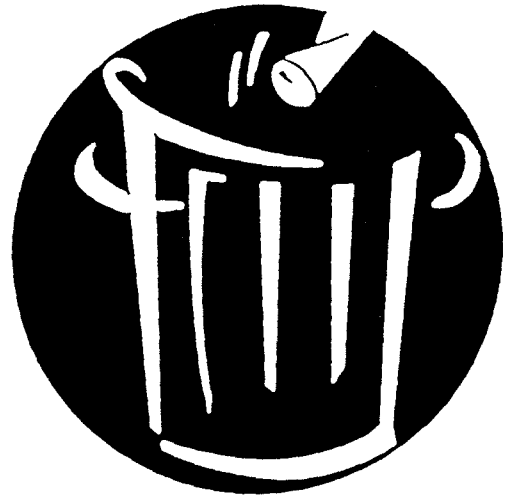
Casino

Havaalanı

Tamirhane

Çöp

Kuşulu Park

Sarayönü Myd.

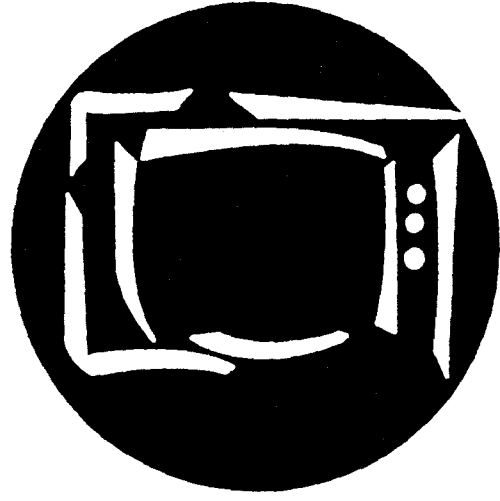
Eski Eserler Dairesi

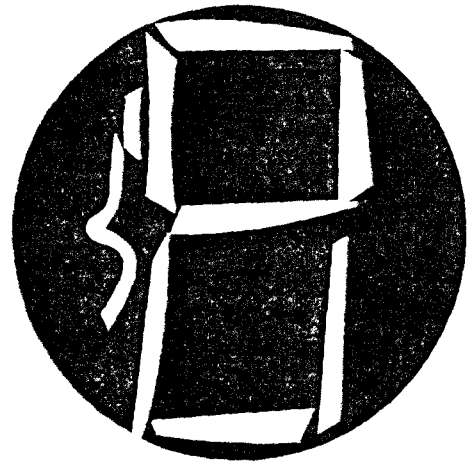
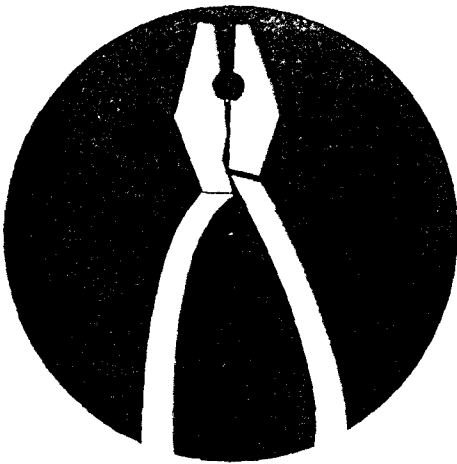
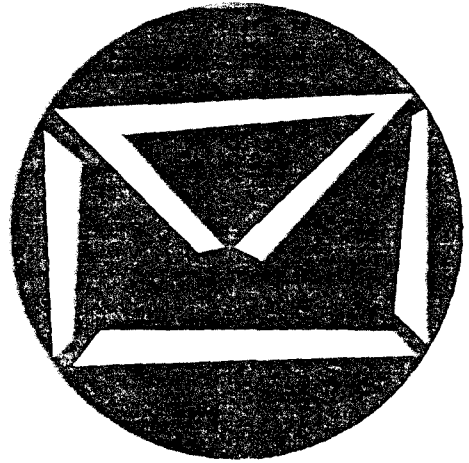
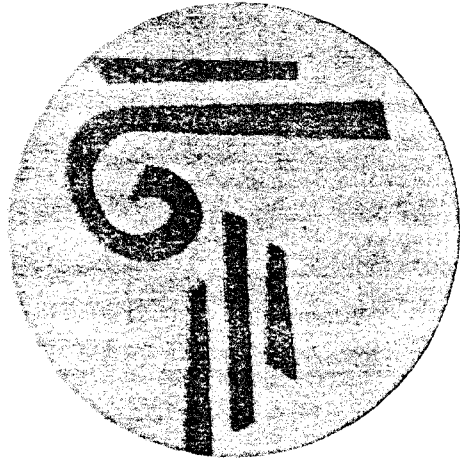
Ledra Palas

Müze

BRT

Şekil.19.

III. SONUÇ

Lefkoşa Surlarıçi, çok büyük bir yerleşim alanını kapsamamaktadır. Ayrıca diğer ülke başkentlerine oranla çok daha az bir nüfus yoğunluğuna sahiptir. Özellikle surlar içinde kalan alandaki toplu taşımacılık araçları pek fazla kullanışlı olmamakta, yaya ulaşım geçerlilik kazanmaktadır. Böylelikle kentteki ulaşımında en dolaysız, en kestirme anlatım olan ve kavramada büyük çaba gerektirmeyen, toplumsal bellekte iz bırakan, piktogramların gündeme getirilmesi kararlaştırılmıştır. Önerilen piktogramlar Başkent Lefkoşa'ya özgü, ancak evrensel boyutta düşünülerek sonuçlandırılmıştır.

Görsel bildirişim sistemi oluşturulurken, piktogram serisinin uyumlu birlikteliği gözetilmiştir. Hazırlanan çevre grafiklerinin kentte yer alan mekanların konumlarına, malzemelerine, çevre düzenlemelerine, kısaca Lefkoşa'nın armonik görsel dokusuna ve renklerine -birkaç beton binanın ve alüminyum ön cephe gibi uyumsuzlukların zorlamalarına karşı-, aykırı olmayan bir biçimde sonuçlandırılmaya çalışılmıştır. Piktogramlarda en yalın biçime ulaşma çabası güdülmüş, biçimler gereksiz grafiksel ve anlamsal detaylardan arındırılmıştır. Yerli halk dışında uluslararası kimlikte insanlara da seslenmenin zorunlu olduğu kentte, iletişim karmaşalarına neden olmamak, görsel bir kaos yaratmamak için tüm dünya insanlarına yönelik ve hiçbir kesimin veya kimliğin değer yargılarına, örf-adetlerine, kültürel özelliklerine ters düşmeyecek semboller yaratılmaya özen gösterilmiştir. Önerilen piktogramların geçerliliğini destekleyebilmek için Uluslararası Standart Organizasyonu (ISO)' nun önermiş olduğu piktogram genel tasarım ilkelerinden de yararlanılmıştır.

Lefkoşa'ya özgü birkaç birim dışında, diğer tüm birimlerde gerçekleştirilen etkinliklerin veya birimlerin kullanım amaçlarının oldukça net ve evrensel içerikli olmalarından ötürü, piktogramların tasarımlarında zorlamalara gidilmemiştir. Önerilen sembollerin kente özgü birim piktogramı olanlarında tam bir biçimsel

anlamlandırmaya gidilirken, diğer piktogramlara işaret ettikleri birimlere ters düşmeyen, çağrışım yapan, genelleyen veya tam olarak tanımlayan özellikler yüklenmiştir. Piktogramların yerleştirileceği işaret düzenekleri hazırlanırken iki çözüme ulaşılmıştır. Bunlardan birincisi olan tanımlayıcı işaret levhası çoğunlukla tarihi yapılar üzerine sabitleştirileceğinden -görme engeli veya yapay bir izlenim uyandırabileceği kaygısıyla- fazla renk kullanımından kaçınılmış, saydam plexi-glass levhalar taşıyıcı yüzeyler olarak önerilmiştir. İkinci düzenek olan yönlendirici işaret düzeneklerinin ise, anıtlardan yoksun Lefkoşa'ya anıtsal ve estetik bir görüntü kazandıracağı düşünülmektedir. Ayrıca, görüş mesafeleri, sokak genişlikleri, meydan yoğunluk ve büyüklükleri, trafik akışı, insan ergonomisi ile çevre grafik disiplini de değerlendirilerek sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır.

Lefkoşa'nın görsel iletişim sorunlarının tam olarak çözülebilmesi için, Lefkoşa Türk Belediyesi'nin ve hatta Rum Belediyesinin de destekleyeceği bir ortak çalışmayı gerektirmektedir. Bir bütün olan Surlarıçının çevre grafiklerinin veya piktogramlarının yanısıra ticari tabelalarının, sokak gösterge levhalarının, kapı numara levhalarının ve sokak lambalarının da ele alınacağı geniş kapsamlı bir çalışmanın yapılması tam çözüm sağlanabileceğine işaret etmek yadsınamaz bir gereklilik olarak düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

ALEMDAR, Korkmaz ve Raşit Kaya

1983

Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar

Ankara: Savaş Yayınları

ANVAR, Ahmetzadeh Kazem

1990

"Görsel Bildirşimler ve Amblem"
(Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Eseri)
İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi.

AYGENÇ, Erdal

1992

"Tarihi ve Turistik Yerler İçin Görsel Bildirşim
Sistemi Tasarımı"
(Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Eseri)
Ankara: Hacettepe Üniversitesi

BRAYBROOKE, Susan

1988

The Best in Environmental Graphics

New York: RC Publications, Inc. Bethesda

BRECGUE La, Eric

1994

"A Beginner's Guide to Sign Regulations"

HOW: Şubat, 1994 Sayfa: 98-101

CROUWELL, Wim

1994

Environmental Graphics: Heaven and Hell

New York: Rocport Publishers

DOUGHERTY, Tracy

1994

"Specifying Sign Materials"

HOW Şubat Sayfa, 102, 103

ENVIRONMENTAL Graphics

1992

"Signs of the Times Magazine"

New York: PBC International, Inc.

FINKE, Deibler Gail

1994

"The Ins and Outs of Symbol Design"

HOW Ağustos Sayfa, 54-59

GREAR, Malcolm

1993

Inside/ Outside

New York: Van Nostrand Reinhold

GUIRAUD, Pierre

1992

Semiology

London: Routledge and Kegan Paul Ltd.

HOLMES, Nigel and Rose De Neve

1985

Designing Pictorial Symbols

New York: Watson Guptil Publications.

İNCEOĞLU, Metin

1993

Tutum Algı İletişim

Ankara: V-Yayınları

KUWAYAMA, Yasaburo

1990

Pictograms & Typefaces of The World

Tokyo: Kashiwashobo Publishing Co., Ltd.

MARCH, Marion

1988

Creative Typography

New York: Phaidon Press Ltd.

OSKAY, Ünsal

1973

Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş

Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları

OTA, Yukio

1987

Pictogram Design

Tokyo: Kashiwa Shobo Publishers, Ltd.

ÖZGEN, K. Faik

1993

Grafik İmge: Mimari Çevreye Görsel Müdahale

Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

ÖZGÜDER, Emre

1991

"Geometrik İnsanın Babası"

TASARIM Sayfa; 132-135

PASSINI, Romedi

1984

Wayfinding in Architecture

New York: Van Nostrand Reinhold Publishing

SIMS, Mitzi

1991

Sign Design

Singapore: Toppan Printing Co., Ltd.

STIEBNER, D. Erhardt & Dieter Urban

1989

Signs and Elements

Münih: Novum Press

.....

1995

TAKING Off With Airport Signage

HOW: Ağustos Sayfa; 46-50

TREIB, Marc

1994

"Euro Disney By Design"

PRINT: Ocak/Şubat Sayfa; 21-29

.....

1988

"Pictograms"

VISUAL Elements 1

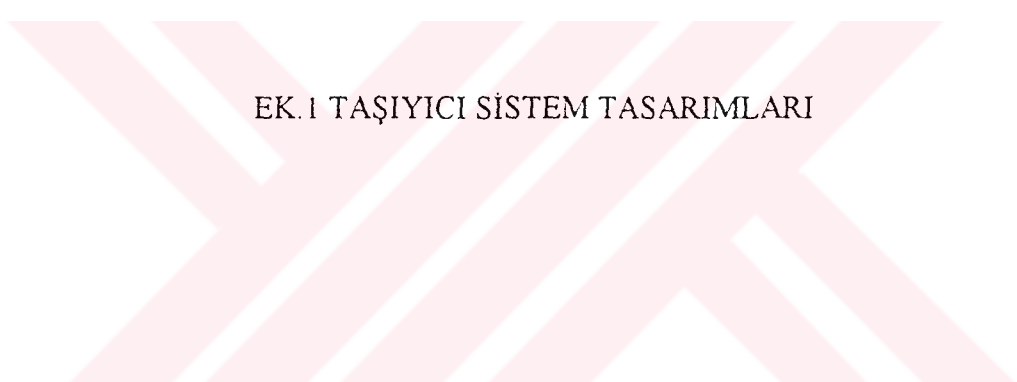
Massachusetts: Rockport Publishers, Inc.

YOUNG, Doyald

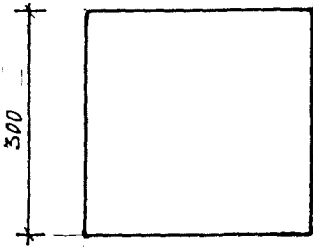
1993

Logo Types & Letterforms

New York: Design Press

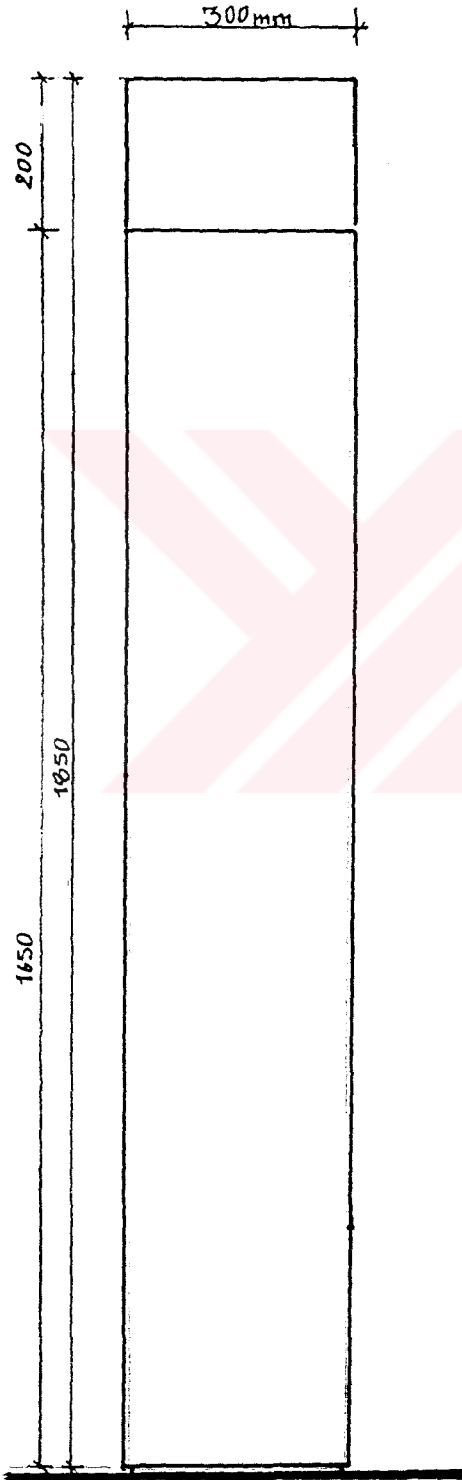

EK.1 TAŞIYICI SİSTEM TASARIMLARI

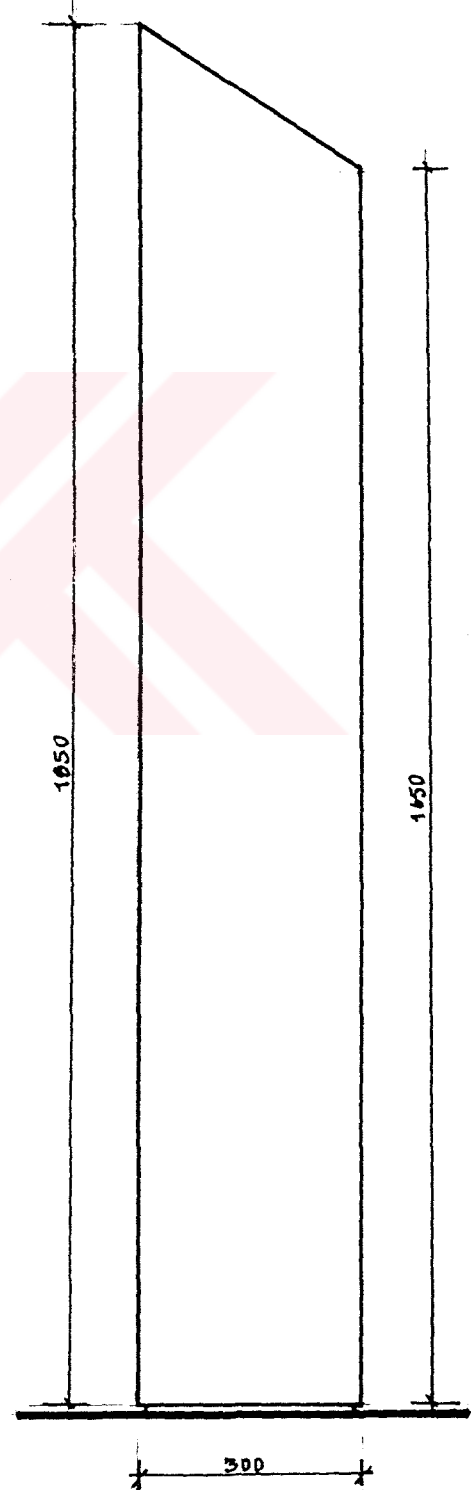

YÖNLENDİRİCİ PİKTOGRAM
PUZENEĞİ GİZİMİ
ÖLÇEK: 1/10

ÜST GÖRÜNÜŞ

ÖN GÖRÜNÜŞ

YAN GÖRÜNÜŞ